

«Jau enconusch il chantun, sias vals e sias sfidas»

La Quotidiana en discurs cun ils candidats dal cussegl dals chantuns: Oz cun cusseglier guvernativ Martin Schmid

CUN MARTIN SCHMID
HA DISCURRÌ MARTIN CABALZAR

■ **Per la successiun da Christoffel Brändli (68) da la pps che sa retira suenter 17 onns dal cussegl dals chantuns ha la Partida liberaldemocratica nominà cusseglier guvernativ Martin Schmid (42). La Quotidiana ha discurs cun il cadidat davart sias finamiras e prioritads politicas.**

Pertge duai il suveran grischun eleger gist Vos ils 23 d'october 2011 en il cussegl dals chantuns?

Martin Schmid: Sin fundament da mia experienscha politica sco cusseglier guvernativ sun jau persuadi che jau possia – ensemen cun *Stefan Engler* – representar fitg bain il chantun Grischun a Berna. Jau enconusch il chantun, sias vals e sias sfidas ed jau vules gidar a realisar in svilup positiv.

Nua vegniss Vos a metter accents en Vossa lavur parlamentara a Berna?

Quai dependa er dal fatg da tge cumissiuns che jau pudess eventualmain far part, sche jau vegniss elegì. Ord vista dal chantun ma paran fitg impurtantas las cumissiuns da traffic, d'economia u da finanzas.

Savens vegnan ils represchentants dals chantuns da muntogna caracterisads sco profitunzs dal stadi e sco chatschaders da subvenziuns. As disturban questas denominaziuns?

Gea, cunzunt en connex cun la gulivaziun da finanzas aud jau savens quest argument. Nus dastgain dentant renviar cun confidenza a quai che nus prestain a favur dals territoris urbans. La finala pajain nus la scolaziun da las giuvnas Grischunas e dals giuvens Grischuns che lavuran pli tard en ils centers e nus furnin l'energia necessaria per las uras dal consum maximal e purschain in spazi da viver e da recreaziun intact.

Chattar cun inschign allianzas

Co vulais Vos sensibilisar ils represchentants dals chantuns d'aglomeraziun en la Bassa per ils interess dal territori da muntogna?

Il squitsch sin ils territoris metropolitans vegn adina pli grond. Quai sent jau er en la conferenza da las regenzas chantunals, nua che jau sun en la supranza. I sa tracta da chattar cun inschign allianzas. Perquai èsi, a mes avis, er impurtant ch'in represchentant dal Grischun possia mingamai seser en las duas fracziuns dal cussegl dals chantuns las pli grondas, la pld e la pcd.

Co giuditgais Vos la retratga dal cussegl federal da las ovras atomaras e co duai vegnir cumpensada l'energia che manca?

Jau sustegn il conclus dal cussegl dals chantuns da bandunar l'energia atomara, ma senza pronunziar in scumond per la tecnologia. A medem temp sun jau dentant er da l'avis d'augmentar la produziun d'energia idraulica. Las consequenzas ch'in tal abandon ha a curta vista, a vista mesauna ed a lunga vista per las burgaisas e per ils burgais ston dentant er vegnir mussadas e l'abandon sto esser realistic.

En connex cun il provediment d'ener-

Cusseglier guvernativ Martin Schmid.

gia ha il chantun Grischun bunas chartas en maun. Ha el fin ussa mo «regalà» la forza idraulica u è la renfatscha d'ina «Opec da las Alps» giustifitgada?

Igl è in giavisch legitim da nus Grischunas e Grischuns da far valair noss interess areguard la forza idraulica. Ma nus stuan er far atenziun che la politica nazunala n'influenzeschia betg mia fitg noss agen svilup. Nus vulain mantegnair cunzunt las plazzas da lavur en noss chantun.

Co vesais Vos il svilup futur da la politica d'energia en Svizra ed en il chantun Grischun? Duai vegnir persequitada vinavant la construcziun en las vals Curciusa, Madrisa, Frisal e Greina?

I sa tracta d'examinar anc ina giada ils potenzials da svilup concret en il Grischun. Intgins projects pudessan pelvair vegnir realisads, sco la Klus u in'ovra electrica dal Rain. Ina nova examinaziun dal project da la Greina na ma para betg realistica.

Co giuditgais Vos il parc da turbinas da vent ch'è previs en la Val Lumnezia?

Or da mia vista è quai in bun project che sto vegnir persequità vinavant en mintga cas. En il chantun Grischun datti mo fitg paucs lieus nua ch'ins po construir in parc da turbinas da vent, ed in tal lieu sa chatta en la Val Lumnezia. Jau personalmain beneventesch sch'i vegnan construids mo paucs parcs da turbinas da vent gronds empè da singuls implants dapertut enturn, implants che disturbassan il maletg da tut nossa cuntrada.

Co giuditgais Vos las mesiras da la confederaziun a favur da l'economia; mesiras che servan a mitigiar las influenzas negativas dal franc ferm?

La fixaziun dal curs da stgomi è l'unica mesira che gida per propi. Uschiglio hai jau – cun excepziun da dapli reclama per il turissem e cun excepziun da la tariffa speziala en connex cun la taglia sin la plivalur – plitost ina tenuta critica envers las mesiras supplementaras, perquai ch'ellas custan fitg bler ed han in pitschen effect. Talas mesiras

cuntegnan il privel ch'i vegn dà ora daners per acziuns pauc effizientas e che quests daners mancan alura pli tard per ademplir las incumbensas ordinarias dal stadi, senza che l'export u ch'il turissem avessan profità insatge.

Co po nossa economia turistica surviver malgrà la crisa da l'euro?

Ensemen cun la branscha pudain nus intensivivar a curta vista la reclama. A media vista pudain nus distgargiar quests manaschis da custs administrativs e da grevazzas finanzialas. A medem temp èsi chausa dals manaschis sez da mantegnair ils giasts, e quai cun ina qualitat excellenta, cun products innovativs e cun ina ospitalitad persvadenta.

Tge aspect duai avair la politica agrara futura da la Svizra per che l'urbanisaziun decentrala dal territori da muntogna possia vegnir garantida er en l'avvegnir?

Senza sustegn dal stadi na po l'agricultura da muntogna betg surviver. Entaifer l'agricultura duessan vegnir pajadas dapli contribuziuns per ils manaschis en il territori da muntogna e main per ils gronds manaschis da la Bassa che survegnan oz plirs tschientsmillis francs. Er en l'agricultura ston ideas innovativas vegnir promovidas e betg vegnir impeditas dal stadi.

Na a mesiras charas cun pitschen effect

Tge mesiras èn necessarias per garantir la finanziaziun futura da las ovras socialas?

A lunga vista na dastgan e na pon ins betg far dapli expensas che quai ch'ins incassa. Jau sustegn l'introducziun d'in frain a l'indebitament per nossas ovras socialas; mo sche las finanzas da nossas ovras socialas èn saunas è garantida la pasch sociala.

Tge vulais Vos far per ch'il Grischun na perdia betg l'access a la politica da traffic?

En emprima lingia vegniss jau ad emprovar d'obtegnair in mandat en la cumissiun da traffic dal cussegl dals chantuns ed a m'engaschar là per ils interess dal chantun Grischun. In tema impurtant è actualmain er la serrada dal tunnel da via dal Gottard per intgins onns. I sa tracta d'impedir ch'il Grischun stoppia acceptar il traffic da guntgida e ch'il traffic collabeschia alura tar nus.

Co vulais Vos evitar ch'er la Viafier retica stoppia patir da las stentas da spargn da la confederaziun?

La Viafier retica è per uschedi la Viafier federala dal Grischun ed ha il dretg d'ina finanziaziun equivalenta. En mintga cas duai dar ina finanziaziun supplementara per il tunnel da l'Alvra e vegnir introducì il tact da mesa ura sin las lingias impurtantas.

Perquai che la Banca nazunala na fa probablmain nagins gudogns pli na po ella er betg distribuir ils gudogns als chantuns. Co po il Grischun dumagnar questa perdita?

Ils ultims onns avain nus – savend che la situaziun po puspè sa midar – fatg surplus e furmà reservas substanzialas. Igl è però evident che la situaziun da partenza finanziaria per il chantun vegn ad esser cleramain pli difficila, perquai ch'igl è da far quint cun ina perdita d'entradas da 42 milliuns francs. La sfida vegn ad esser quella da betg permetter deficits structurals.

Tge tenuta avais Vos envers il secret bancar ed envers ils daners da l'evaziun fiscala che derivan da l'exteriur e ch'èn depositads sin bancas svizas?

La protecziun da datas gioga ina rolla impurtanta. Jau sustegn il mantegniment dal secret bancar e la protecziun da datas privatas. Per mai èsi cler che mo pli ina strategia da far cumparair daners betg declerads po avair success sin plaun internaziunal e che mintga banca sto s'adattar a temp als novs fatgs. Uschiglio n'ha la piazza da finanzas svizra nagin success ed en l'avvegnir smanatscha ina greva perdita da plazzas da lavur.

Co giuditgais Vos las consequenzas da la libra circulaziun da persunas per la Svizra?

Il Grischun e la Svizra han profità da las consequenzas positivas da la libra circulaziun da persunas. I na dat nagin motiv da metter en dumonda questa cunvegna. Lanteriu sistem cun l'attribuziun burocratica ed uffiziala da contingents da lavur als patrun respectivs era cleramain mender.

Co giuditgais Vos l'iniziativa da la pld giuvna che vul liberar las persunas natirals da la taglia da baselgia?

Sco cusseglier guvernativ ch'è anc en uffizi na poss jau betg m'exprimer davart iniziativas annunziadas avant ch'ellas n'èn betg vegnidas inoltradas. Jau poss mo render attent che la regenza sezza na vul betg midar las legislaziuns vertentas.

Co giuditgais Vos las duas iniziativas schumellinas da la pcd?

Qua vala il medem sco tar la dumonda 17. Er qua poss jau mo render attent che la regenza sezza n'ha previs fin ussa nagina midada da las legislaziuns vertentas.

Co vulais Vos controllar ils custs exorbitants en ils fatgs da sanadad?

En ils fatgs da sanadad dovri structuras pli simplas, ina meglra coordinaziun da las purschidas regiunalas, sco ch'ellas existan p. ex. en ils centers da sanadad a Schiers u en la Val Müstair, dentant er dapli atgna responsabladad da nus tuts.

Co vesais Vos la relaziun futura da la Svizra cun la UE?

Jau beneventesch cleramain la via bilaterala e na ves betg ina participaziun a la UE. Jau fiss però er cunter ina desditga dals contracts bilaterals.

Tge cusseglieras federalas e tge cussegliers federali vegnissas Vos ad eleger ils 13 da december 2011 en il cussegl federal, en cas che Vos vegnissas elegi?

Quest patratg vegn jau a far pir cur che questa dumonda sa tschenta per mai.

Martin Schmid

Datas personalas
Num, prenum: Schmid Martin
Adressa: Rosenweg 1,
7000 Cuir
Naschientscha: 24 da matg 1969
Burgais da: Val S. Pieder e Spleia
Professiun: dr. iur. HSG, advocat
Activitad actuala: president da la regenza dal chantun Grischun, schef dal DFV
Famiglia: en partenadi, 1 figl
Grad militar: chapitani

Scolaziun e professiun
scola primara e secundara a Spleia
gimnasi a la Scola chantunala a Cuir, terminà cun maturitad E 1991–1995 studi da giurisprudenza a l'Universitad da Son Gagl/HSG
1996 praticant a la Dretgira chantunala ed administrativa dal Grischun
1997 acquisiziun da la patenta d'avocat
1997–2000 assistent scientific a l'institut per economia e dretg da finanzas da l'Universitad da Son Gagl
dapi l'onn 1999 activitads d'instrucziun en il sector dal dretg fiscal a l'academia d'experts da contabilitad ed a la Tax Academy a Turitg
2005 promovì sco dr. iur. a l'Universitad da Son Gagl cun ina dissertaziun davart il tema da dretg fiscal
dapi il 1. da schaner 2003 cusseglier guvernativ dal chantun Grischun

Uffizis ed activitads politicas
1994, 1997 e 2000 elecziun resp. reelecziun en il cussegl grond dal chantun Grischun
2002 elecziun e 2006 e 2010 reelecziun en la regenza dal chantun Grischun
1. da schaner 2003 fin 1. da matg 2008 schef dal departament da justia, polizia e sanadad (a partir dal 1. da schaner 2007 departament da justia, segirezza e sanadad)
2006 president da la regenza dal chantun Grischun
a partir dal 1. da schaner 2008 schef dal departament da finanzas e vischnancas (fin il 1. da matg 2008 ad interim)
2011 president da la regenza dal chantun Grischun
Hobis: sport en la natira, cunzunt ir cun velo da muntogna sco er l'enviern far passlung ed ir cun skis.